

ТАРБИЯЛЫК САБАК.

ТЕМА: ЗОРДУК-ЗОМБУЛУККА КАРШЫБЫЗ.

САБАКТЫН МАКСАТЫ:

- Окуучулар зордук-зомбулук жөнүндө кеңири маалымат алышат.
- Зордук-зомбулуктун түрлөрүн анализдеп үйрөнүшөт.
- Зомбулуксуз бири-бирин сыйлап, урматтоого жана колдоп-кубаттоого тарбияланышат.

САБАКТЫН ТИБИ: Жаңы билимди өздөштүрүү.

САБАКТЫН ФОРМАСЫ: Топтор менен иштөө.

САБАКТЫН УСУЛУ: а) оозеки түшүндүрүү б) интерактивдүү.

САБАКТАР АРАЛЫК БАЙЛАНЫШ: адеп, тарых

САБАКТЫН ЖАБДЫЛЫШЫ: сурөттөр, ТСО, плакаттар

САБАКТЫН ЖҮРҮШҮ:

1. Уюштуруу (2021-жылдын аталышы менен тааныштыруу, алтын эреже, топко бөлүү)
2. Жаңы темага өбөлгө түзүү.
3. Жаңы тема.
4. Топтор менен иштөө.
5. Жыйынтыктоо.

АЛТЫН ЭРЕЖЕ:

ТЫНЧ ОТУРУУ

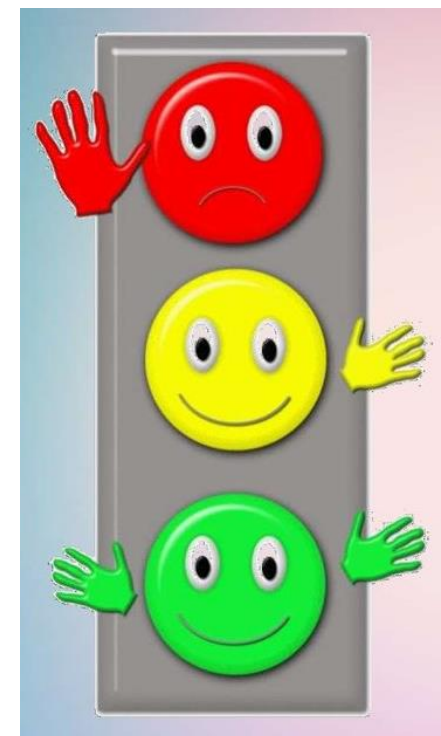
ТАЗАЛЫКТЫ САКТОО

ЭРЕЖЕЛЕРГЕ БАШ ИЙҮҮ

БИРӨӨНҮН СӨЗҮН БӨЛБӨӨ

БИРДИКТҮҮ ТАЛАПКА ЖООП БЕРҮҮ

ДАЯР БОЛУУ



Балдар алтын эрежеден кайсыл сөздү байкадыңар? Туура, тарбия деген сөз экен. Бул сөз кулагыбызга жөнөкөй эле сөз угулганы менен, өзүнө терең маанини камтыган, биздин жашообузда өтө чоң роль ойногон сөз.

ЖАГЫМДУУ МААНАЙ:

Анда эмесе балдар өзүбүзгө жагымдуу маанай түзүп алуу үчүн көңүлүбүздү экранга бурабыз. (клип көрсөтүлөт.)

ЖАҢЫ ТЕМАГА ОБӨЛГӨ ТҮЗҮҮ:

Төмөндөгү суроолорго жооп берип көрөлүчү, балдар.

- 1.** Зордук-зомбулук деген эмне?
- 2.** Зордук-зомбулук кандай учурда келип чыгат?
- 3.** Кайдигерлик дегенди кандай түшүнөсүңөр? (окуучулар өз ойлорун айтышат)

ОКУУЧУЛАРДЫ 3 ТОПКО БӨЛҮҮ:

➤ **ЗОРДУК-ЗОМБУЛУК КӨРСӨТҮҮЧҮЛӨР.**

➤ **ЖАБЫРЛАНУУЧУЛАР.**

➤ **БАЙКООЧУЛАР.**

ЖАҢЫ ТЕМА:

ЗОМБУЛУК ДЕГЕН ЭМНЕ?

Бирөөнүн үстүнөн башка бирөөлөрдүн үстөмдүк жүргүзүүсүнөн пайда болгон коомдук теңсиздиктин идеалистик теориясы. ошондой эле адамдын эркин чектөө, анын үстүндө бийликке ээ болуу жана башкаруу максатын көздөгөн системалык түрдө кайталанып туруучу адам эркине каршы таасир этүүчү актылар.

Зордук-зомбулуктун төмөндөгүдөй түрлөрү бар:

1. Физикалык зомбулук

2. Психологиялык зомбулук

3. Сексуалдык зомбулук

4. Баланын негизги муктаждыктарына ка йдигер мамиле жасоо ж.б.у.с.

Балдар көңүлүбүздү видеога бурабыз. Жөн гана видео же сүрөт катары көрүп койбостон акыл калчап, жыйынтык чыгарабыз. (экрандан видео көрсөтүлөт).

ВИДЕОНУ КӨРҮП БҮТКӨНДӨН КИЙИН АР БИР КОМАНДА ӨЗДӨРҮН КОРГОШОТ.

1. Жумушсуздук, айласыздык, кек сактоо, кежирлик, өч алуу, билимсиздик,

жакырчылык, оору ж.б.у.с.

2. Аргасыздык, убакыттын өтүшүн күтүү, коркуу, диний көз-караштар,

кыйынчылыктарды унчукпай жеңүү, бирөөдөн жардам суроого акылы жетпөө ж.б.у.с.

3. Окуяны өрчүтпөө, бирөөнүн жашоосуна кийлигишпөө, жардам берүүгө шарты жок,

кайдигерчилик, турмуштун сыноосу ж.б.у.с.

АР БИР ТОП КЛАСТЕР ТОЛТУРУП КӨРӨЛҮЧҮ.



**БУЛ МАКАЛДАРДЫ АР БИР ТОПТОН КЕЛИП АЛАБЫЗ ДА,
АНЫ ЧЕЧМЕЛЕП БЕРҮҮГӨ АРАКЕТ КЫЛАБЫЗ.**

- 1.** Ата сөзү алга үрөйт адамды. Эне сөзү эпке салат жаманды.
- 2.** Бала турмуш туткасы. Ата-эне анын устасы.
- 3.** Зээндүү бала сүйүнтөт, кежир бала күйүнтөт.
- 4.** Ит кабышып өлөт, наадан чабышып өлөт.
- 5.** Калп ырыс кесет, кайгы өмүр кесет.
- 6.** Таш менен урганды аш менен ур.

ЖЫЙЫНТЫКТОО:

Өмүр жолу. Балдар илинген сүрөттөргө көңүл бурабыз. Жашоодогу өмүр жолубузду



светафор менен байланыштыргым келип турат. Кана балдар, светафордун түстөрүн, өтүү эрежелерин билебизби? Туура айтасынар, кызыл- токтоо, сары- даярдан, жашыл- өтүү. Турмушта да бизге тандоого эки жол, сабыр кылып, турмуш көрсөтүүчү жагдайга даяр турууга бир жол берилет экен. Эки жолдун бири жаман жол, экинчиси кыйынчылык, аракет, изденүү, ошондой эле талыкпаган эмгек менен жетүүчү жакшы жол экен балдар. Ошол берилген жолдон адашпай, туура жолду тандоо бизге берилген сыноо.



Жаман жол бизди аянычтуу коомго алып барат, жакшы жол бактылуу бир коомго, ал эми турмуш көрсөтүүчү коом бул табышмак. Ага ар дайым даяр болуубуз керек. Жана турмуш бизге көрсөткөн ар бир кыйынчылыкты жакшы бир жашоонун сынагы катары кабыл алып, сабыр менен, түшүнүү менен жеңе билүүгө үйрөнүшүбүз керек.

ТОПТОРДУ ЖЫЙЫНТЫКТОО:

Бүгүнкү сабакка 3 топ тең активдүү катышып бердиңиздер. Азаматтар. Зордук-зомбулуктун арты жакшылыктарга алып келбейт.

ЖАКШЫ БОЛУУ АСТА-АСТА.

ЖАМАН БОЛУУ БИР ПАСТА.

Мына балдар, бүгүнкү сабагыбыз да соңуна чыгып баратат. Бүгүнкү темабыздан ар кимибиз жакшы бир маалыматтарды алып, позитивдүү ойлорду жарата алдык деп ойлойм.

ТАПШЫРМА БЕРҮҮ:

“Зордук-зомбулукка жол” жок деген темада дилбаян жазуу.

*Арстаналы Осмонбеков атындагы №2 жалпы орто билим берүүчү мектебинин англис тили мугалими Тоялиева Ж. А.
2021- жыл.*

Сабактын темасы: ТҮБӨЛҮК КЫЙМЫЛДАТКЫЧ. ЖЫЛУУЛУК КЫЙМЫЛДАТКЫЧТАРЫ
ЖАНА ЭКОЛОГИЯ

САБАКТЫН МАКСАТЫ:	КӨРСӨТКҮЧТӨР:
<p>Билим берүүчүлүк: Түбөлүк кыймылдаткычтар түшүнүгү менен таанышасыңар.</p>	<p>Эгер окуучулар ички энергиянын механикалык энергияга айландыруучу түзүлүштөр, жылуулук кыймылдаткычтарын билсе.</p>
<p>Өнүктүрүүчүлүк: Түбөлүк кыймылдаткычтардын болбостугун, закон ченемдүүлүгүн аныктайсыңар.</p>	<p>Эгер окуучулар жылуулук кыймылдаткычтарын зыяндуу заттардын бөлүнүүсүн туура анализдесе.</p>
<p>Тарбия берүүчүлүк: Жылуулук кыймылдаткычтарынын экологияга тийгизген терс таасирин билесиңер.</p>	<p>Ой жүгүртүүсүн, билгичтиктерин сабакта колдонсо.</p>

Сабактын тиби: Жаңы теманы өздөштүрүү.

Сабактын формасы: Топтор менен иштөө.

Сабак аралык байланыш: Математика, табият таануу, география, биология, химия.

Сабактын жабдылышы: Доска, компьютер, телевизор, сүрөттөр, плакаттар, макеттер.

Сабактын усулу: а) интерактивдүү. б) көргөзмөлүү.

Сабактын жүрүшү:

1. Уюштуруу.
2. Үй тапшырмасын суроо.
3. Жаңы теманы түшүндүрүү.
4. Жаңы теманы бышыктоо.
5. Жыйынтыктоо.

АЛТЫН ЭРЕЖЕ:

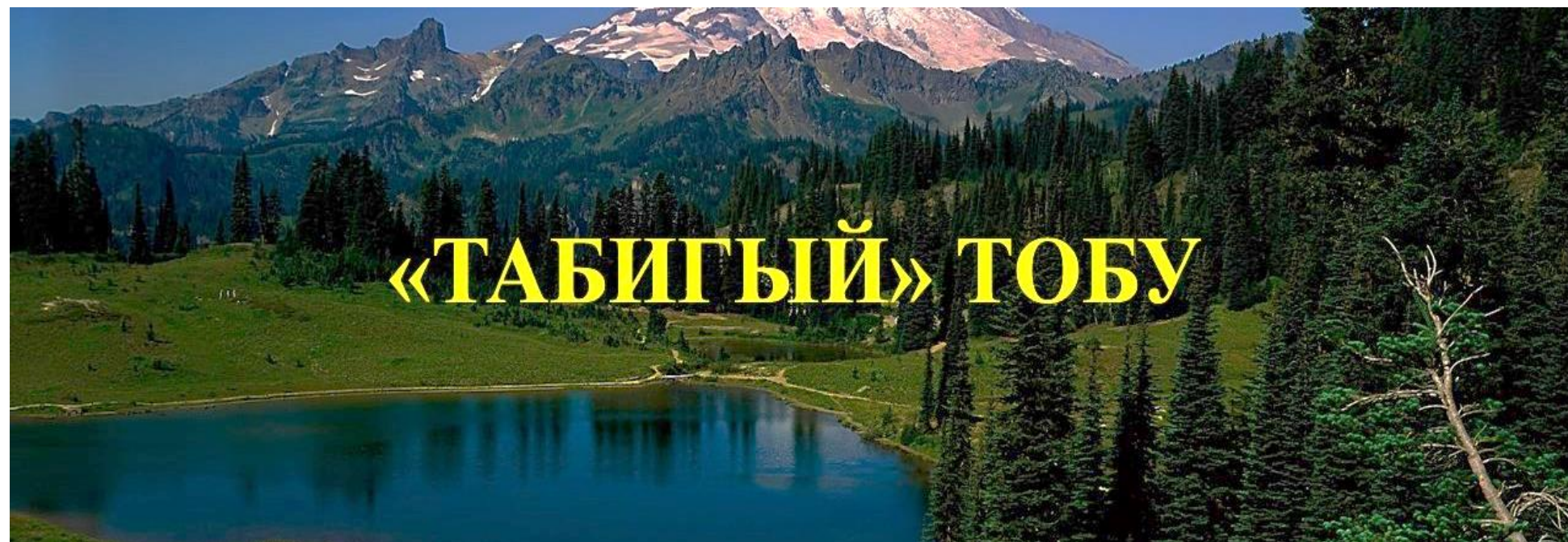
❖ Жоопкерчиликтуу

❖ Угуу

❖ Машыгуу

❖ Урматтоо

❖ Шамдагай



«ТАБИГЫЙ» ТОБУ



«ИЛИМИЙ» ТОБУ

$\eta = \frac{Q_1 - Q_2}{Q_1} \times 100\%$ -жалпы реалдуу кыймылдаткычтар үчүн.

$\eta = \frac{T_1 - T_2}{T_1} \times 100\%$ -реалдуу жылуулук кыймылдаткычтарынын пайдалуу аракет

коэффициенти үчүн же Карно реалдуу машина үчүн.

Пайдалуу аракет коэффициенти (пак) эч качан 1ден чоң болбойт . $\eta < 100\%$ $\eta < 1$

кичине болуш керек.

Эгерде $\eta > 1$ болсо анда мындай кыймылдаткычты түбөлүк кыймылдаткычтар деп айтсак болот.

Сабакка өбөлгө түзүү:

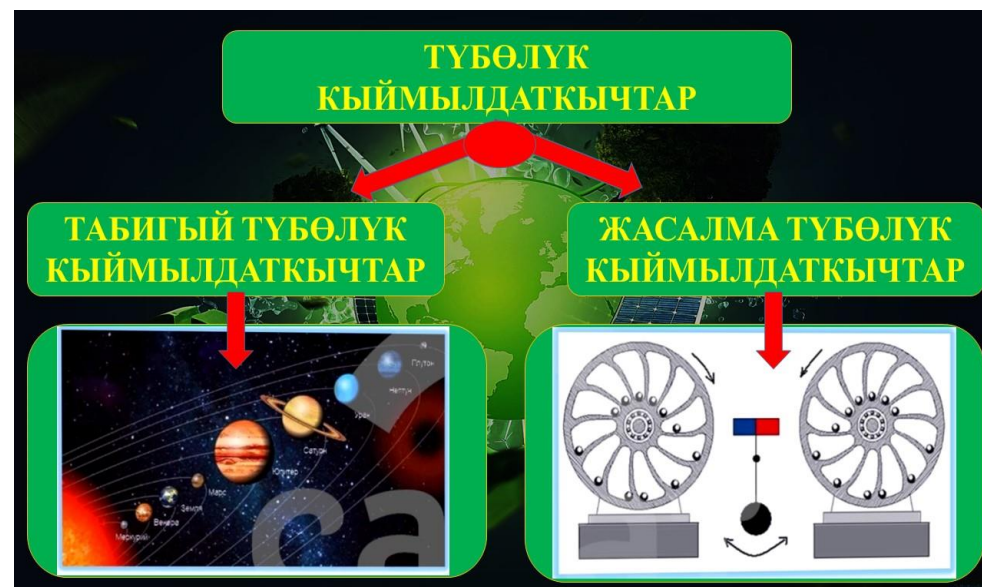
- ТҮБӨЛҮК КЫЙМЫЛДАТКЫЧТАРЫ?
- ЖЫЛУУЛУК КЫЙМЫЛДАТКЫЧТАРЫ?
- ЭКОЛОГИЯ?

МЭЭГЕ ЧАБУУЛ ЖАСОО

МЕН ҮЙДӨ, СЕН ТАЛАСТА,
БӨЛМӨДӨБҮЗ АР БАШКА.
АРАЛЫКТАР АЛЫСТАЙТ
МАЕКТЕШБИЗ ЖАКЫНДАЙ.
(Т....Н)

МЭЭГЕ ЧАБУУЛ ЖАСОО

ТАЗА ҮН ЧЫККАН ПРИБОР,
АЙТЧЫ ЭМНЕ ДЕП АТАЛАТ?
КӨНДӨЙЛҮҮ ЯЩИК ТҮБҮНДӨ,
КАЙСЫЛ СӨЗДҮ КАТА АЛАТ?
(К.....Н)



Түбөлүк кыймылдаткычтын биринчи долбоору 13- кылымга таандык, алар Виллар-д-Оннекур 1245- жылы, Пьер де Маренкур 1269- жылы жана башкалар болушкан. Түбөлүк кыймылдаткычтарды түзүү идеясына кайрадан 1617- жылдарда киришишкен. Буга кызыккандар арасында жалаң эле фантазёр жана өз алдынча үйрөнчүктөр болбостон, окумуштуу физиктер да болушкан. Мисалы: Папен, Х. Вольф ж.б. окумуштуулар түбөлүк кыймылдаткычты түзүүгө болот дешсе, Гюйгенс ж.б. физиктер бул ойду четке кагышкан. Ой боюнча пикир келишпестиктер күчөгөн.



Денис Папен

Христиан Вольф

Христиан Гюйгенс



М.В.Ломоносов

М.В.Ломоносов 1744-жылы өзүнүн заттардын сакталуу законун, андан келип чыгуучу энергиянын айлануу жана сакталуу законун, башкача айтканда жаратылыштын жалпы законун ачкандан кийин түбөлүк кыймылдаткычты куруу мүмкүн эместиги принциптүү түрдө келип чыгат.

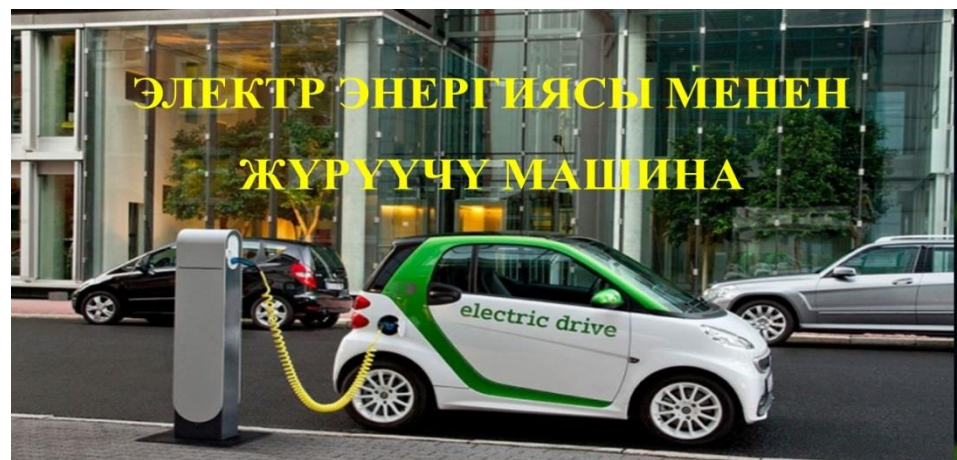
18- кылымдын аягында окумуштуулардын, инженерлердин жемишсиз эмгектеринин негизинде көп окумуштуулар бул ойдон баш тарткандан кийин, 1775- жылы Франция академиясы түбөлүк кыймылдаткычтын долбоору каралбастыгы жөнүндө чечим чыгарат.

Жылуулук кыймылдаткычтарынын эл чарбасында кеңири колдонулушу менен айлана-чөйрөнүн булганышы, бузулушу күчөдү. Машинелерде, жалпы эле ар түрдүү транспортто анын кыймылдаткычтарынын иштеши менен күйүү продуктусу атмосферага таралат.



Жаңы типтеги кыймылдаткычтардын, Мисалы электр тогу, шамаал энергиясы, күн энергиясы менен иштей турган кыймылдаткычтардын долбоорун түзүү үстүндө иш жүргүзүлүп жатат.

Мындагы кыйынчылык, 300-500 км чейин кайра заряддалуусуз эле кыймылдаткычты азыктандыра ала турган кубаттуу электр энергиясынын булагын түзүүдө турат.



Бышыктоо:

Жер түбүндөгү жылуулук алуу ыкмасы энергиянын кайсы булагына кирет?

Калыбына келбөөчү **Калыбына келүүчү**

Бышыктоо:

Сырткы чөйрөдөн жылуулук алып, түбөлүк жумуш аткаруучу кыймылдардын болушуна термодинамиканын кайсы закону жооп берет?

1-закону **2-закону**

Бышыктоо:

Төмөндөгү энергиянын кайсыл булактары калыбына келбейт?

Биологиялык отун **Күн энергиясы**

Бышыктоо:

Кайсы энергиянын булагы дүйнөдө көбүрөөк колдонулган энергияга кирет?

Жыгач отун **Шамал энергиясы**

Мунай **Жаратылыш газы**



Атаева Алымкан Камбаровна 1979-жылы 1-майда Жалал-Абад облусуна караштуу Аксы районунун (Жаңы Жол) районунун Үч коргон айылында туулган. 11 бир тууган 5 кыз, 6 уул. Атасы Атаев Камбар, апасы Атаева Рысбүбү пенсионер.

Бүгүнкү күндө апам ардактуу эс алууда. Алымкан үй-бүлөдө сегизинчи. 1986-жылы №32 К.Жакыпов (О.Көчкөнов) атындагы орто мектебинин босогосун аттаган. Аталган мектепти 1996-жылы мектепти аяктап. ОшМУнун физика жана астронмия бөлүмүнө тапшырган. Аталган университетти 2001-жылы аяктаган. 2001-жылы Аксы районуна караштуу Үч-коргон айыл өкмөтүндөгү

О.Көчкөнов атындагы №32 орто мектебинин эмгек жолун баштаган.2003-жылы турмуш шартына байланыштуу А.Осмонбеков атындагы №2 орто мектебине келип эмгек жолун улантууда. 2019-2020-окуу жылында окуу бөлүмүнүн башчысы, 2020-2021-окуу жылынан баштап ушул күнгө чейин математика,информатика жана физика усулдук бирикмесин жетектейт. 3 уул, 2 кыздын сүйүктүү энеси, жолдошу Орозбаев Нурланбек МЧС те жумушчу.

Жаш муундарды тарбиялоодо татыктуу тарбия берип, үзүрлүү эмгеги үчүн мектептин, Ак-Суу айыл өкмөтүнүн, Аксы райондук билим берүү бөлүмүнүн, Аксы районунун акимчилигинин бир нече” Ардак грамоталары” менен сыйланган.

Азыркы учурда ушул эле мектепте эмгек жолун улантууда.